

АНОТАЦІЯ

Ван Юежчи. Музичне виховання молодших школярів у Вальдорфських школах КНР та України. – **Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. – Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Харків, 2020.

У дисертації здійснено порівняльний аналіз теоретичних положень та практичного досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України для визначення перспективних напрямів використання вальдорфського досвіду музичного виховання молодших школярів у сучасних умовах розвитку китайської та української початкової освіти.

Актуальність дослідження зумовлена такими основними чинниками, як: пріоритет гуманізації освіти та посилення у зв'язку з цим важливості музичного виховання підростаючого покоління; значущість для музичного виховання особистості саме початкової школи, покликаної закласти фундамент для подальшого вмотивованого засвоєння музичної культури; безперечні надбання вальдорфської музичної освіти школярів і потреба інтеграції в традиційну музично-педагогічну теорію та практику ідей і підходів Вальдорфської школи для вдосконалення якості масового музичного виховання; педагогічна доцільність порівняльного аналізу музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України, що дозволяє взаємно збагатити освітній досвід, подолати або уникнути багатьох помилок, віднайти оптимальний шлях упровадження вальдорфських підходів в освіту цих країн з урахуванням національної та культурної специфіки.

Мета дослідження: порівняльний аналіз теорії й досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України для визначення напрямів взаємного використання педагогічно цінних

вальдорфських ідей у сучасних умовах розвитку китайської та української початкової освіти.

Завдання дослідження:

1. Висвітлити стан наукової розробки проблеми музичного виховання молодших школярів вальдорфських шкіл КНР та України.

2. Зіставити тенденції розвитку вальдорфського руху у КНР та Україні.

3. Розкрити антропософський образ людини як філософсько-психологічне підґрунтя музичного виховання школярів Вальдорфської школи.

3. Порівняти зміст музичного виховання, форми та методи його засвоєння молодшими школярами у вальдорфських школах КНР та України.

4. Визначити напрями використання узагальненого досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України в традиційних китайських та українських початкових школах.

Об'єкт дослідження: освітній процес у початкових вальдорфських школах КНР та України.

Предмет дослідження: музичне виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України.

У першому розділі – «**Стан наукової розробки проблеми**» – на основі аналізу широкого спектру наукових джерел висвітлено основні шляхи наукового осмислення порушеної проблеми в китайській та українській психолого-педагогічній літературі, проаналізовано й уточнено суть основних понять, що стосуються проблеми дослідження, а саме: антропософія (учення Р. Штайнера про духовну основу світу та людини як цілісної тілесно-душевно-духовної істоти), вальдорфська педагогіка, або Штайнер-педагогіка, педагогіка Рудольфа Штайнера (особистісно-соціальна система навчання, виховання й розвитку людини, що базується на антропософському образі людини), Вальдорфська школа (заклад загальної середньої освіти, що працює на засадах вальдорфської педагогіки).

У другому розділі – «**Теоретичні питання музичного виховання молодших школярів у Вальдорфській школі КНР та України**» – здійснено

порівняльний аналіз тенденцій становлення вальдорфських шкіл у КНР та Україні в контексті розвитку світового вальдорфського руху впродовж ста років – від заснування першої Вальдорфської школи (1919 р., м. Штуттгарт, Німеччина) до 2019 р.

Розкрито антропософський образ людини як філософсько-психологічне підґрунтя музичного виховання школярів Вальдорфської школи. Висвітлено основні вальдорфські підходи до музичного виховання особистості, а саме: цілісний підхід до дитини та всебічне врахування специфіки вікового та індивідуального розвитку школярів.

У третьому другому розділі – **«Досвід музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України»** – досліджено зміст, форми та методи музичного виховання молодших школярів у Вальдорфській школі КНР та України, особливості підготовки вчителів музики для китайських та українських вальдорфських шкіл.

Визначено напрями використання узагальненого досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР й України у традиційних китайських та українських початкових школах.

Для вальдорфських шкіл КНР, виходячи з досвіду України, може бути рекомендовано: активне залучення музики у процес вивчення інших предметів (математика, рідна мова, іноземні мови, природознавство, історія тощо); створення власних навчальних програм музичного виховання з урахуванням досягнень китайської педагогіки.

У практику вальдорфських шкіл України при необхідному осмисленні може бути залучено: більш широке використання традиційних народних інструментів, застосування деяких методів музичного виховання молодших школярів («малювання мелодій», вправи з вокального та інструментального інтонаційного «прочитання» ритмічних і звуковисотних графем тощо).

Наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– здійснено комплексний аналіз музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України;

– схарактеризовано загальні (прагнення до інтеграції у світовий освітній простір з одночасним збереженням традицій національної педагогіки; зміна освітньої парадигми зі соціально-детермінованої на особистісно-орієнтовану; спрямованість на гуманізацію та гуманітаризацію змісту освіти; поєднання приватної освітньої ініціативи та підтримки з боку держави; розширення мережі вальдорфських шкіл та їх взаємодія з громадськістю і батьками; посилення уваги до підготовки вальдорфського вчителя) тенденції розвитку вальдорфського руху у КНР та Україні, а також специфічні (пріоритет психолого-педагогічних досліджень у галузі вальдорфської педагогіки, розробка різних підходів до втілення вальдорфських ідей в освітню практику; розробка власних навчальних програм з урахуванням досягнень вітчизняної педагогіки) тенденції, характерні для українського вальдорфського руху;

– узагальнено зміст музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України та виявлено як спільні (мета, завдання, загальні підходи, розподіл навчальних тем за роками навчання, початок вивчення нотної грамоти, основні методи та форми навчання) змістові риси, що узгоджуються з провідними принципами й вимогами до організації вальдорфського освітнього процесу, так і специфічні (обсяг навчального навантаження, тематика усного оповідання, співочий репертуар, добір національних музичних інструментів, використання певних методичних прийомів) змістові ознаки, які відбивають своєрідність національної культури й освіти досліджуваних країн; особливості підготовки вчителів музики для вальдорфських школах КНР та України;

– визначено напрями використання узагальненого досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР й України у традиційних китайських та українських початкових школах, а саме: інтеграція музичного виховання та загальної освіти; залученню в навчання активно-практичної діяльності школярів; розширення кола музичних, зокрема народних,

інструментів; використання ефективних вальдорфських форм, методів і засобів (ритмізація занять, образна подача навчального матеріалу, специфічна робота з навчальними зошитами, рухливі ігри, пальчикові вправи, образно-рухові та танцювальні вправи тощо) музичного виховання, які адекватно відповідають можливостям і потребам дітей молодшого шкільного віку, сприяють емоційно-ціннісному сприйняттю дійсності, поглибленому переживанню радості руху й рівноваги; поєднання традиційних і вальдорфських форм і методів музичного виховання; акцент на людинознавчій спрямованості підготовки вчителя музики; постійна цілеспрямована співпраця з батьками, залучення їх у проведення спільних заходів (календарні свята, оркестри, хори, шкільний театр тощо).

Конкретизовано напрями вивчення проблеми дослідження в китайській і українській історіографії. *Уточнено* антропософський образ людини як філософсько-психологічне підґрунтя музичного виховання школярів Вальдорфської школи та термінологічно-поняттєвий апарат дослідження (антропософія, вальдорфська педагогіка, або Штайнер-педагогіка, педагогіка Рудольфа Штайнера, Вальдорфська школа).

Подальшого розвитку набула періодизація розвитку світового вальдорфського руху. До наукового обігу введено невідомі та маловідомі джерела китайською (48) та англійською (22) мовами, окремі факти й положення, пов'язані з розв'язанням досліджуваної проблеми.

Практичне значення результатів дослідження визначається тим, що робота *актуалізує* педагогічні ідеї та досвід Вальдорфської школи для підвищення ефективності музичного виховання молодших школярів у традиційних школах КНР та України.

Теоретичні положення й висновки дисертації створюють передумови для подальших компаративних досліджень теорії та практики організації освітнього процесу закладів загальної середньої освіти, зокрема вальдорфських шкіл, КНР та України.

Матеріали і результати дослідження *використано* в розробці спецкурсу «Проблема музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах

КНР», який *упроваджено* в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (довідка № 01/10-592 від 25.09.2020 р.), Ханчжоуського педагогічного університету (довідка № 58 від 21.01.2020 р.) та Чжензянського педагогічного університету (довідка № 20 від 21.01.2020 р.) (м. Ханчжоу, провінція Чжензян).

Матеріалами дослідження доцільно *послугуватися* у викладанні курсів «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Педагогічна майстерність» у ЗВПО, на курсах підвищення кваліфікації педагогічних працівників, під час написання підручників і навчальних посібників із педагогіки, розробки курсу за вибором «Виховання людини засобами музики», проведення педагогічних практик, написання курсових та магістерських робіт. Наукові узагальнення, обґрунтовані в дисертації, *можуть бути використані* в системі неформальної та інформальної освіти педагогів (організація семінарів, лекторіїв, створення спеціалізованих Інтернет-ресурсів – сайтів, блогів, форумів, вебінарів тощо).

Особистий внесок здобувача: аналіз стану наукової розробки проблеми музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України; зіставлення тенденцій розвитку вальдорфського руху у КНР та Україні; висвітлення антропософського образу людини як філософсько-психологічного підґрунтя музичного виховання школярів вальдорфських шкіл; порівняння змісту музичного виховання, форм і методів його засвоєння молодшими школярами у вальдорфських школах КНР та України; визначення напрямів використання узагальненого досвіду музичного виховання молодших школярів у вальдорфських школах КНР та України в традиційних китайських та українських початкових школах здобувачем виконано самостійно.

Апробація результатів дослідження. Основні матеріали дослідження пройшли апробацію на *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика» (Ужгород, 2017), «Сучасний рух науки» (Дніпро, 2019, 2020), «Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у XXI столітті» (Одеса, 2020). Результати дисертації

обговорювалися на засіданні кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (2016–2020 рр.).

Список праць, опублікованих автором за темою дисертації

Наукові праці, у яких опубліковані основні результати дослідження:

1. Ван Юечжи, Чжоу Чженьюй. Музична освіта молодших школярів у Китаї: історичний аспект. *Педагогічний альманах*: зб. наук. пр. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. Вип. 35. С. 259–264.

2. Ван Юечжи, Чжоу Чженьюй. Особливості підготовки вчителів музики в КНР у період після «Культурної революції». *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. Вип. 55 (108). С. 10–17.

3. Ван Юечжи. Уроки музичного виховання у вальдорфській школі Китаю. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. пр. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. Серія 5. Вип. 70. С. 31–34.

4. Ван Юечжи. Вальдорфська школа у КНР: історія та сучасність. *«Інноваційна педагогіка»* : науковий журнал. Одеса : Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2020. № 22. Т. 1. С. 9–12.

5. Іонова О.М., Ван Юечжи. Вальдорфські підходи до музичної освіти молодших школярів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. Вип. 68. Т. 1. С. 167–171.

6. Ионова Елена, 王越之«音乐教育和教育华德福教音法»北方音乐, 音教论坛, 中国, 2019, № 11, 103-105 页。(Олена Іонова, Ван Юечжи. Музичне виховання та навчання у початковій Вальдорфській школі. *Північна музика, практичний форум* : Чженцзян (КНР) : Китайський форум. 2019. № 11. С. 103–105).

7. Wan Yuezhi. Music as a therapy of integrative lessons in the Waldorf School of Ukraine. *Polish science journal*. Warsaw: Sp. z o. o. «iScience», 2020. Issue 6(27), Part 1. Pp. 81–86.

Наукові праці апробаційного характеру:

8. Ван Юечжи. Витоки становлення музичної освіти у початковій школі Китаю. *Сучасна педагогіка: теорія, методика, практика* : матер. IV Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 23-24 червня, 2017). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 9–11.

9. Ван Юечжи. Музыкальное воспитание и образование в начальной вальдорфской школе. *Сучасний рух науки* : матер. VI Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 4-5 квітня, 2019). Дніпро : «WayScience», 2019. С. 165–169.

10. Ван Юечжи. Історія виникнення вальдорфських шкіл у КНР. *Сучасний рух науки* : матер. VII Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 6-7 червня, 2019). Дніпро : «WayScience», 2019. С. 201–203.

11. Ван Юечжи. Форми і методи роботи із школярами на уроках музичного виховання у Вальдорфській школі КНР. *Пріоритети розвитку педагогічних та психологічних наук у XXI столітті*: зб. наук. пр. Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20–21 березня, 2020). Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2020. С. 65–68.

12. Ван Юечжи. Підготовка музично-педагогічних кадрів у КНР. *«Сучасний рух науки»* : матер. XI Міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 8–9 жовтня 2020). Дніпро : «WayScience», 2020. Т.2. С. 405–406.